

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. III. De Restitutione facienda ob contumeliam, derisionem,
susurrationem, judicium temerarium, & suspicionem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

specialem compensatio isthac in casu nostro a Less. cap. 12. dub. 25. cum Molin., Ledesm., Dian. part. 2. tract. 5. resol. 30., & in casibus similibus, de quibus diximus quæst. 6. art. 4. Sed ab hac sententia in praxi abstinendum, ut advertit Lug. disp. 16. de Justit. num. 106., eo quod sit periculosa, & contra communioem Doctorum sensum.

ARTICULUS III.

De Restitutione facienda ob contumeliam, derisionem, susurrationem, iudicium temerarium, & suspicionem.

- I. Contumelia de se fert positivam inhonorationem, unde non opponitur Observantia, sed Justitia commutativa, & ex suo genere est mortale.
- II. Compensatur unversim dehonoriatio isthac per petitionem veniæ.
- III. Derisio fert dehonorationem cum animo confundendi derisum, & fieri solet verbis irrisoriis: Subsannatio vero fit signis derisoriis. Utraque fert culpam mortalem, si prævidetur derisus graviter contristandus.
- IV. Susurratio ordinatur ad seminandas discordias inter amicos, manifestando eorum defectus; De se est mortalis, & fert onus restitutionis.
- V. Iudicium, & Suspicio temeraria reducuntur ad detractionem tanquam actus internus ad externum: cum inducant malam opinionem, & contemptum proximi, ferunt de se mortalem culpam, & onus restitutionis.
- VI. Facilius a mortali excusatur suspicio, seu opinio temeraria, quam iudicium certum temerarium. Si indicia sint probabilia, opinio non esset temeraria, sed ea nequit sine causa aliis communicari.
- VII. In dubiis regulariter possumus licite assensum suspendere, quin teneamur bene opinari, sed solum teneamur non male opinari de proximo.

VIII. Si tamen agitur de damno vitando, possumus dubia in deteriorem partem interpretari solum condonate, & sic damnum præcavere.

IX. Superiores ob indicia dubia possunt aliquali pena subditos punire, eo quod non abstineant a specie mali.

I. **Q**uæritur primo, Quid pro contumelia restituendum sit?

Respondeo, contumeliam esse injuriam, qua alteri obicitur proprius defectus in sua præsentia; non dicitur unversim contumelia omissio quæcumque honoris debiti, quia talis omissio opponitur Observantia; Contumelia vero opponitur Justitiæ commutativæ, & ideo importat positivam inhonorationem: Verum aliquando omissio honoris continet interpretativam, & virtuales contumeliam; ut si transeunte Prælato, subditus non aperiat caput, sed illum torvis oculis aspiciat, aliis asfurgentibus. Contumelia ex suo genere est mortale, ut constat ex illo Christi D. Matth. 5. *Qui dixerit fratri suo, fatue, reus est gehenna ignis.* Verum excusat sæpe a mortali materia parvitas, vel quia invincibiliter ignoratur læsionem gravem inde secuturam, ut solet accidere, quando homines irati dicunt quicquid in buccam venit; cum enim eorum verbis non soleat fides adhiberi, non multum læditur ipsorum honor. Restitutionem faciendam esse pro contumelia, constat ex iis verbis, quæ addit Christus Dominus; *Si ergo offers munus tuum ad altare, & recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid adversum te, vade prius reconciliari fratri tuo.*

II. Sufficenter restituitur honor per petitionem veniæ; ad hanc tamen non obligatur, qui potest aliter honorem restituere, videlicet ostendendo extraordinariam benevolentiam, &c. Univer-

versim tamen familiaris conversatio non est indicium, quod qui injuriam accepit, illam remisit, nisi adsint expressa indicia talis remissionis; quia familiaris conversatio potest accidere vel causa indigentia, vel causa scandali vitandi, &c.

III. Quæritur secundo de Restitutione ob derisionem, & subsannationem facienda.

Respondeo, per derisionem, ut diximus, violari honorem alterius cum intentione confundendi illum, & inducendi erubescendum: A contumelia differt derisio, quia hæc fit joco ad inducendum erubescendum, illa fit serio: Differt a subsannatione, quia derisio solet fieri verbis irrisoriis, subsannatio vero signis derisoriis, ut naso rugato, &c.

Ex genere derisio est mortale, præsertim si adsit intentio graviter confundendi proximum, vel si manifestetur grave vitium; ut si quis objiciat Petro uxoris adulterium, vel quando prævidetur derisus graviter contristandus; inducitur proinde per illam onus compensandi damnum illatum.

IV. Quæritur tertio de restitutione facienda ob Sufurationem.

Respondeo, Sufurationem esse manifestationem defectus proximi ad seminandas discordias inter amicos: Quare Sufuratio vel continet detractionem, si manifestetur crimen occultum in absentia, vel contumeliam, si in presentia. Ex genere suo est mortale contra iustitiam, & obligat consequenter ad restitutionem: Verum licitum est manifestare alterius vera crimina ad dissolvendam amicitiam perniciosam, verbi gratia concubinariorum; Nec est peccatum dirimere aliquorum amicitiam, ut sibi illa concilietur, dummodo non fiat modis illicitis, ut docet Sotus, Aragon. contra Bannez, Azor., & Salon.; sicut non est peccatum orare aliquem, ut legatum, quod

vult facere Titio, faciat sibi;

V. Quæritur quarto de Restitutione propter iudicium temerarium, & suspensionem.

Respondeo, iudicium, & suspensionem temerariam reduci ad detractionem, tanquam actum internum ad externum. Differt autem iudicium a suspitione temeraria, quod iudicium hoc habetur, quando quis ex levibus iudiciis assentitur firmiter malitiae proximi; Suspicio vero, quando ex levibus iudiciis assentitur cum formidine oppositi; vel ex Less. cap. 29. dub. 2., quando ita quis dubitat ex levibus iudiciis, ut inclinet potius ad unam partem, quam ad aliam, & huiusmodi suspicio dicitur etiam Opinio temeraria: Utrumque in materia gravi est peccatum mortale contra iustitiam; tum quia quilibet habet jus, ne grave malum de ipso aut firmiter iudicemus, aut suspicemur, seu opinemur sine sufficientibus iudiciis; unde quilibet existimat sibi gravem injuriam fieri, si gratis credatur improbus; tum etiam quia iudicium, & suspicio temeraria inducunt malam opinionem, & contemptum proximi; tum demum quia sicut eandem malitiam habent voluntas occidendi, & occisio exterior, ita iudicium temerarium, & detractionem, cum se habeant invicem, sicut actus internus, & externus. Iudicium enim temerarium lædit famam proximi apud se, & detractionem apud alios; damnium autem quod inferitur proximo per iudicium, & suspensionem temerariam, cum sint actus interni, compensatur per actus internos oppositos, deponendo illos.

VI. Facilius tamen excusatur a mortali suspicio, quam iudicium temerarium, quia per illam non tam graviter læditur fama proximi: Caterum si quis de viro integerrimo suspicaretur hæresim, vel adulterium, &c., procul dubio peccaret mortaliter: Quod si quis

quis ex indiciis valde probabilibus judicet de altero, aut ex indiciis dubiis dubitet, & opinetur rem esse probabilem, certe non peccaret. Non potest tamen aliis communicare suum dubium, aut malam suspensionem, quia bonam proximi opinionem laederet; nisi tamen indicia essent manifesta, & ad bonum finem illud communicaret.

VII. Rogabis: An teneamur dubia interpretari in meliorem partem?

Respondeo regulariter loquendo in dubiis posse nos suspendere iudicium, verbi gratia, si videam Cajum bene comedentem, & dubitem, num comedat ex gula, an vero ex necessitate? non teneor judicare, quod comedat ex necessitate, sed possum suspendere iudicium; etenim proximus non habet jus, ut de ipso bene opinemur, sed solum ne male opinemur, seu ne poenam certam inferamus ob culpam incertam, quod est contra iustitiam.

VIII. Verum si agatur de damno vitando, possumus interpretari dubia in pejorem partem, non iudicando absolute, sed conditionate, & per quandam suppositionem: Verbi gratia, si recipiam in domo hominem ignotum, quamvis non possim judicare illum esse furem, possum tamen custodire res meas, perinde ac si esset fur. Ratio est, quia si licitum est cum damno famæ alterius aperire delictum ad vitandum damnum proprium, vel proximi, a fortiori licitum est ad vitandum damnum interpretari dubia ista in pejorem partem per quandam suppositionem; cum hoc fiat sine detrimento famæ: Cavendum autem est, ne ex hac cautela oriatur aliqua suspicio mala de proximo.

Hinc potest Pater videns adolescentem ante portam remove occationem, ne cum filia colloquatur, perinde ac ille esset fornicarius; quin proinde judicari possit prudenter, quod ille sit fornicarius: Si tamen indicia sint ita dubia, quod ille sit fornicarius,
Pars III.

ut propter talia indicia possit prudenter timeri, quod ad finem fornicandi stet ante portam, debet talis occasio removeri, etiamsi detur sufficiens fundamentum suspicandi, quod ille sit fornicarius, propter rationem adductam. Immo potest etiam Superior ob indicia dubia coarguere, & punire subditos tanquam malos ad cautelam, & emendationem ipsorum, perinde ac si aliquid mali commisissent; etenim quamvis sint forte innocentes, tamen in iis circumstantiis se posuisse, in quibus dubitari prudenter potest de eorum innocentia, reddit illos dignos aliqua poena, ut notant Molin., Sanchez., & alii apud Bonac. quæst. 7.

IX. Et Less. lib. 2. cap. 29. dub. 4. docet, Superiores posse aliquali poena punire subditos ob indicia dubia, quia subditi debent abstinere non solum ab omni malo, sed etiam ab omni specie mali, ut loquitur Apost. ; Quia tamen forte sunt innocentes, ideo Superior internam astimationem, & affectionem erga tales subditos, quos punit, minuere non debet.

ARTICULUS IV.

De Restitutione facienda ob secreti violationem.

- I. Peccat contra iustitiam commutativam, qui revelat, quæ sub sigillo naturali accepit.
- II. Num sit gravis culpa ea uni, vel alteri viro prudenti revelare?
- III. Violans sigillum naturale tenetur compensare damna, quæ inde sequuntur, etiamsi cum pacto tacito secretum committatur.
- IV. Num, & quando graviter peccet, qui aperit literas sigillo munitas?
- V. Non peccat, qui ad vitanda gravia tormentata secretum revelat; nisi id cedat in damnum publicum, aut ex officio ad sigillum teneatur.

X

VI. Li-